

Valtiovarainministeriö

STM; Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (yliopistosairaalalisä ja siirtymätasauksen muutokset)

Lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta sikäli, että hyvinvointialueiden yleiskatteelliseen rahoitusmalliin lisättäisiin vuodesta 2024 lähtien uusi määräytymistekijä, yliopistosairaalalisä. Lisän perusteella otettaisiin huomioon yliopistollisista sairaaloista aiheutuvia muita sairaaloita korkeampia kustannuksia. Esitysluonnos on virkamiesesitys. Yliopistosairaalalisän taso on ehdotettu vaihteluvälillä 1,1–1,8 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta, mikä on vuoden 2022 tasossa 230 miljoonasta eurosta 370 miljoonaan euroon koko maan tasolla. Rahoitus ehdotetaan vähennettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asukasperusteisen rahoituksen osuudesta. Esitysluonnoksessa on lausuntokierroksella arvioitavana kolme mallia yliopistosairaalalisän kohdentamiseksi alueille:

- 1) Yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen asukkaiden määrä,
- 2) Koko yhteistyöalueen asukasmäärä tai
- 3) 50 prosenttia yliopistosairaala-hyvinvointialueen ja 50 prosenttia yhteistyöalueen asukasmäärän perusteella.

Laskennallisen rahoituksen määräytymistekijät alkavat käytännössä vaikuttaa aluekohtaiseen rahoitukseen porrastetusti vuodesta 2024 lukien. Yliopistosairaalalisän taso ja kohdentamisen periaatteet on tarkoitus linjata lausuntokierroksen jälkeen lopullisessa hallituksen esityksen sisällyksessä.

Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueiden rahoituksen siirtymätasaus sääntelyä. Asukasta kohden -50 euroa ylittävä laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus tasattaisiin toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauslisällä ja samalla siirtymätasauslisän porrastusta vuosina 2025–2029 muutettaisiin tältä osin.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Meritullinkatu 8
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

02951 63415
+358 2951 63415

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ajallisesti yhtäaikaisesti valmisteltu hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Esityksellä järjestämislakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joilla täsmennettäisiin ja vahvistettaisiin yliopistollisen sairaalan nykyisiä tehtäviä ja vastuuta erikoissairaanhoidon palveluissa sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyvissä tehtävissä. Esityksen tavoitteena on vahvistaa yliopistollisten sairaaloiden toimintaedellytyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon uusissa rakenteissa. Esityksellä ei säädettäisi uusia tehtäviä yliopistollisille sairaaloille eikä sillä esityksellä esitetä muutoksia yliopistollisten sairaaloiden rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt tiivistä yhteistyötä valtiovarainministeriön kanssa sen valmistellessa hallituksen esitysluonnosta hyvinvointialueiden rahoituslain muuttamisesta (yliopistosairaalisä).

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan on erittäin perusteltua, että yliopistollisen sairaalan ylläpitovelvoite tunnistetaan olosuhdetekijänä ja rahoitetaan niitä ylläpitäville hyvinvointialueille riittävästi ja oikeudenmukaisesti. Muutoin yliopistollista sairaalaa ylläpitävät alueet joutuvat kattamaan yliopistollisen sairaalan tehtävien aiheuttamat korkeammat kustannukset palvelujen rahoituksesta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimus on osoittanut, että yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille aiheutuu yliopistollisen sairaalan ylläpidosta lisäkustannuksia, joita ei muiden rahoituskanavien kautta tule huomioiduksi. Korkeampia kustannuksia aiheuttavat mm. yliopistollisten sairaaloiden muita alueita laajempi ja monimuotoisempi koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja näiden sairaaloiden muut lailla tai sopimuksilla päätetyt tehtävät. Nämä tehtävät koituvat myös muiden hyvinvointialueiden ja koko Suomen eduksi, joten myös taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa tehtävät on turvattava.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arviota ylimääräisten kustannusten tasosta perusteltuna ja yliopistosairaalisä-rahoituksen tulisi lähtökohtaisesti pohjautua siihen. Sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin ota kantaa yliopistosairaalisän tasoon esityksessä esitetyn vaihteluvälän sisällä. Tutkimus ei pystynyt erottelamaan mistä tekijöistä lisäkustannukset muodostuvat ja mitkä ovat niiden alueelliset erot. Tämä on selvä puute, joka vaatii tulevaisuudessa jatkotutkimusta. Yliopistosairaalisän tasoa määriteltäessä on otettava huomioon voimassa olevan rahoitusmallin kokonaisuus ja eri määräytymistekijöiden merkitys mallissa. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kustannuksia otetaan huomioon yleiskatteellisessa rahoituksessa ainoastaan siltä osin, kun niitä ei saada katetuksi muutoin (palvelulaskutus, koulutuksen ja tutkimuksen erillisrahoitus, yhteistyöalueiden sopimukset). Vaativan erikoissairaanhoidon palvelutuotanto, joka kohdistuu muiden hyvinvointialueiden asukkaille, laskutetaan näiltä alueilta erikseen, mikä tulee ottaa huomioon yliopistosairaalisän tasoa määriteltäessä.

Vaikka Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa vaativimman erikoissairaanhoidon palvelutuotannon kustannukset neutralisoitiin, jäi yliopistosairaala-alueille noin 10% korkeampi kustannustaso sellaisessa erikoissairaanhoidossa, mitä muut alueet tuottavat keskussairaaloissaan. Tutkimuksessa ei analysoitu sitä onko eri yliopistosairaaloiden välillä kustannuseroja palvelujen tuotannossa. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävä hyvinvointialue tuottaa siis käytännössä kaiken eritasoisen erikoissairaanhoidonsa korkeammin kustannuksin. Tätä voidaan pitää perusteena sille, että yliopistosairaalisä kohdennettaisiin yliopistosairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen väestöpohjan perusteella. Tällöin yliopistosairaalisä kohdentuisi nimenomaan kattamaan sen väestön palveluiden toteuttamisen kustannuksia, jonka kustannukset ovat kaikissa erikoissairaanhoidon palveluissa korkeammat.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö korostaa HUS:n yliopistollisen sairaalan merkitystä koko kansan vaativimman tason sairaalana useiden erikoisalojen ja kansallisen näkökulman kautta. HUS:n yliopistollisen sairaalan muut kansalliset ja kansainväliset tehtävät ovat erilaiset, monimuotoisemmat ja vaativat verrattuna mihinkään muuhun yo-sairaalaan.

Näistä kummastakin edellä mainitusta syystä johtuen hyvinvointialueen asukasmäärään perustuva kohdentamisvaihtoehto, joka kohdentaa rahoitusta asukasmäärään suhteutettuna tasaisesti kaikille yliopistollista sairaalaa ylläpitäville alueille, mutta euromääräisesti eniten Uudellemaalle, voisi olla perustelluin vaihtoehto.

Toisaalta mikäli halutaan tukea kaikkien viiden yliopistollisen sairaalan mahdollisuutta toteuttaa koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä valmiutta, niin yliopistosairaalisän kohdentaminen osittain yhteistyöalueen väestöpohjan perusteella voisi olla oikeudenmukaisesti koettu vaihtoehto. Tällöin Itäisen yhteistyöalueen asukaspuhjan jakautuminen tulisi huomioitua suhteellisesti paremmin.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että yliopistollisten sairaaloiden toimintaa ja taloutta seurataan jatkossa tiiviisti. Yliopistosairaalakriteerin lisääminen olosuhdetekijänä rahoitukseen on perusteltua, kun yliopistollisten sairaaloiden toiminta jatkuu nykyisen kaltaisena. Lausunto-kierröksellä oleva erillinen sosiaali- ja terveysministeriön esitys yliopistollisten sairaaloiden tehtävistä tarkentaisi yliopistollista sairaalaa ylläpitävien hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä, joka osaltaan ylläpitäisi nykyisen kaltaisia toimintoja. Yliopistollisten sairaaloiden tehtävien toteuttamista käsitellään sosiaali- ja terveysministeriön neuvotteluissa hyvinvointialueiden ja yhteistyöalueiden kanssa. Yliopistollisten sairaaloiden toimintaa ja taloutta voidaan tarvittaessa ohjata myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain valtuuttamalla valtioneuvoston asetuksella hyvinvointialueiden yhteistyösopimusten sisällöstä ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella hyvinvointialueiden välisten kustannusten korvauksista.

Siirtymätasaus

Rahoitusmallin lähtökohtana on ollut tarveperusteinen rahoitus, jossa huomioidaan myös alueellisia kustannustasoon vaikuttavia olosuhdetekijöitä. Jotta rahoituksen muutos ei olisi hyvinvointialueilla kohtuuton, on voimassa olevassa rahoitusmallissa suurimpia rahoituksen asukaskohtaisia muutoksia jo rajoitettu varsin huomattavasti. Siirtymätasaukselta koskevan muutosesityksen osalta Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että hyvinvointialueen rahoitustason muutoksen rajaaminen vie rahoitusta pois päin laskennallisesta tarveperusteisesta mallista. Toisaalta se saattaa sitoa rahoitusta nykytilaan ja toisaalta heikentää mahdollisuuksia tulevaan mallin kehittämiseen. Aluekohtaisiin rahoituksen muutoksiin pitäisi jatkossa pyrkiä vaikuttamaan rahoitusmallin määräytymistekijöiden kautta ja näin turvaamaan laskennallisen rahoitusmallin toimivuus. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota myös kyseisen muutoksen aiheuttamiin valtion lisärahoitustarpeisiin.

Osastopäällikkö

Kari Hakari

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Liitteet

Jakelu VM Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

VN/16752/2022-STM-7

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: